









# EGYHÁZI GYÁSZBESZÉD,

mely a legnagyobb Magyaroknak

**Nagyméltóságu Sárvári Felső Vidéki**

**GRÓF**

# SZÉCHENYI ISTVÁN

Urnak hamvai felett

Zala-Megye közönsége részéről tartott halotti tisztelet alkalmával

mondott

***Königmájer Károly,***

Szombathelyi megyei áldozár — és Nyögéri Plébános által.

**1860-ik évi Majus 8-án Zala-Egerszegén.**

*De*

540. 744

---

Nyomatott Markbreiter J. betűivel N. Kanizsán, 1860.

---

M. TUD. AKADEMIA KÖNYVTÁRA  
Könyvtelt. 8260 /1960 sz.

Meghalt és eltemetett az atyák sirboltjába, és siratta őt egész Izrael nagy siralommal. 1. Mak. 2, 70.

Gyászravatal előtt állunk. A halál szomorú jelképei előttünk, ünnepélyes csend mindenütt, keserű bánat minden arczon. Nem csoda. Gróf Széchényi István ravatala ez! s hol van a magyar, ki bus fájdalom nélkül tekinthetne erre, ki saját kezeivel szét ne morzsolná a czeni sirbolt köveit, ha új életre gyujthatná az ott hamvadó vezérfényt? Vagy hol azon műveltlenkü világpolgár, ki az emberiség előmenetelét résztvevő figyelemmel kíséri, s ki bánatot ne érezne akkor, midőn a nemzeti nagyság, a közműveltség, az anyagi és szellemi haladásnak — s ez által a közös polgárisodásnak — egyik oszlopa dül le? s ezért igaz, mi oly szépen meg volt írva: hogy Gróf Széchényi István halálának gyászhire nemcsak a kárpátoktól Adriáig fog hangzani, hanem bejárván az egész világot, mindenütt résztvevő s bánatunkat értő keblekre találánd, hol az emberiségnek és jellemnagyságnak tisztelői vannak.

Midőn ilyen férfiu előtt is megnyílik a sir, eszünkbe kell jutni sz. Pál ap. szavainak: elvagyon végezve, hogy egyszer minden embernek meg kell halni (Zsid. 9, 27.) Annyi ész, életbölcsetség, tudomány; oly szent akarat, áldozó buzgalom, lankadatlan munkásság; annyi tényerő, szeplőtelen hazafiuság, tiszta vallásosság rendithetetlen hűség, s mindeneket átölelő emberbaráti szeretet — mind, mind eltemetve vannak egy rideg sir ölébe!

E sirba van temetve a magyar nemzet büszkesége, e sir körül milliók fájdalma viraszt; de fölötte egy nemzet áldása leng... egy nemzet áldása pedig olyan, mint Àbel áldozatja, mely kedves volt az Isten előtt!

K. H. Igaz hogy a sz. írás mondásakint: mi mindnyájan meghalunk, s elfolyunk a földbe, mint vizek, melyek vissza nem térnek; (II. kir. 14, 14.) s azért nekünk, mint a religió szellemétől áthatott keresztényeknek nem illik, nem szabad a sir göröngyeinél vesztegleni: hanem a hit s remény szárnyain fölebb kell emelkednünk, föl a szeretet Istenéhez, az élet kufejéhez, kinek közeliben végnélkül folytatandja életét a test sárlakából ki röppent lélek; s emiatt a hit szava talán azt követelné tőlünk; hogy nyugodjunk meg Isten rendeletén, s ne keseregjünk halottunkon, mint szoktak azok, kiknek sirontul szárnyaló reményök nincsen. O de mit tehet róla a tölgy, ha a vihar romboló hatalma százados helyéből kisodorja; mit tehet róla a szikla, ha a földrengés dühe letaszítja az oromról, hol ezredek óta daczolt az elemek ostromával? Mit o mit tehet róla a sziv, ha fölfvérzik nehéz bá-

natában, midőn szeretetének, tiszteletének tárgya szakasztatik el tőle? Mit tehet róla az igazlelkű hazafi, ha a nemzeti boldogság egyik legbuzgóbb őrangyalát látja le-  
tűnni a munkás életnek dus sikerrel futott ösvényéről — fájdalomba mélyed? Ily  
eseményeken rögtön tulemelő erő a gyöngé embernek nem adatott. És mért is el-  
fojtani keblünk legnemesebb érzelmét, mért visszatartóztatni a méltan folyó könyveket,  
melyekben az emberi érzékenység legszentebb záloga ragyog?! Hiszen a sz. írásban  
is azt olvassuk, hogy Lázár halálán maga Jezus is elbusult lelkében és  
könyezett. (Ján. 11, 33.). A mit pedig Jezus tett, azt ugyan mi is tehetjük.

Folyó évi April 8-án megsulyosult az Ur keze rajtunk, közös fájdalom bo-  
rult a nemzetre, mert e napon halt meg Gróf Széchenyi István. E gyászhir villám-  
sebességgel terjedett el Magyarország minden talpalatnyi földén, s a bus hazafiak  
ezerenkint vándoroltak a hon legtávolabb részeiről szent kegyelettel körülállni a sirt,  
melybe a legnagyobb magyar örök nyugalomra tétetett. Egyszerű és csendes  
volt a temetés mint illett ahhoz, ki világbóditó fényre nem szor — és még is oly  
szivrázó volt e gyászjelenet, hogy bátran elmondhatom a Matathias haláláról idézett  
szavakat: Gróf Széchenyi István meghalt és eltemettetett az atyák  
sirboltjába, és siratta őt a nép nagy siralommal.

Azonban Zalamegye közönsége áthatva a nagyférfiu méltó tiszteletétől, s  
ohajtva, hogy minden lakosának szabad tér nyitassék szive szent fohászait egy köz-  
imádságban fölemelni a Mindenhatóhoz, a mai napot különösen a nagy elhunytak  
emlékére szenteli, azt rendelvén: hogy érette engesztelő áldozat mutatassék be az  
irgalom Istenének, s ravatala fölött a religio szózata is megzendüljön. Valóban méltó,  
hogy az egyház és háza nevében egyiránt áldás mondassék hamvaira oly férfinak,  
kinek sirja fölött a religio angyala a haza nemtőjével karöltve tartja a gyász fátyolát!

Csekélységemnek jutott a szomorú szerencse egyházi beszédet mondani  
Gróf Széchenyi István fölött. Megvallom, soha sem éreztem annyira gyöngeségemet.  
Midőn a tárgyról gondolkodtam, fölmerült képzetemben a nagy halottnak óriás szel-  
leme, s munkásságának világraható eredményei . . . s parányiságom öntudatában  
roskadni érzem erőmet s csüggedni bátorságomat. Mert ki vagyok én, hogy ily fé-  
nyes és művelt gyülekezet előtt Gr. Széchenyi István érdemeit, nem mondom méltó-  
lag földicsérjem, hanem csak illendően előszámláljam is? Hol vegyem a nyelvet,  
hol a szót, mely a legnagyobb hazafi dicsőítésére kötelesen méltó volna? És  
még is szólok, vakmerőség nélkül szólok. Mért? Mert Gr. Széchenyi Istvánról szó-  
lok. . . A középszerűség, s a vakító fénynyel pompázni szerető önkény lángeszű  
himzésekre, s tündöklő szónoklatokra szorulnak — a nagy tettek emberének kölcsön-  
zött sugarakra szüksége nincsen. Csak említeni kell Gróf Széchenyi István nevét és

tetteit, s ez annyi, mint a tiszta égen ragyogó napra mutatni, melyről nem szükséges mondani, hogy fényes, azt sem, hogy melegít.



Nincs szándékom, de nincs is időm Gróf Széchényi Istvánnak egész életét elbeszélni. Az egyszerű szónok helyett majd megteszi ezt bővebben a történelem, mely elenyészhetetlen lapjaira már följegyezte a legnagyobb Magyarinak nevét. Csak egyes szakaszokat említek tetteiből s ez is elég arra: hogy hódoló bámulattal tiszteljük emlékét, s áldjuk az isteni gondviselést, mely őt véghetlen kegyelmében nekünk ajándékozta. —

Első feltűnő szereplése a harctéren volt. Ugy küzdött ott, mint a magyarrhoz illik: lángoló lelkesedéssel, s rettenthetlen bátorsággal; s mintha minduntalan eszébe tartotta volna, a sz. íráshól Makabeus Judas szavait: ha elközelgetett a mi időnk, haljunk meg vitézséggel, s ne tegyünk szégyent dicsőségünkön (Mak. 1, 9) Még a külföld is elismerte ezen érdemeit, s több fényes rendjelekkel díszesíté.

De lépünk a harcz vérmezejéről az országgyűlés komoly teremébe. Nov. 3-a van, 1825. évben. A hon atyái aggódó kebellet látták a magyar nyelv kinos tengését, s mélyen érezték: miként egy közintézetre, mely nemzetiségünk s tudományos fejlődésünknek támasza és öre lenne, igen nagy szükség volna. De hogyan s mi módon volna ez létesíthető? . . . Ekkor előlép egy igénytelen huszártiszt, s ezen intézet alapítására fölajánlá egész évi jövedelmét, 60,000 pft. Miként hajdan a szombában epedő Izrael népét, midőn Mozes titkos hatalommal a sziklából enyhítő forrást fakasztott, ugy az országgyűlési tagokat is hála és lelkesedett bámulat ragadta meg e pillanatban: mert Széchényinek ezen több nemeskeblű honfiakat is buzdító csodaajánlatára — megalapult a magyar academia! ki nem érti ezen egyetlen egy tény roppant horderejét? Nemzetiségünk, vagyis a magyarfaj élete volt biztosítva; mert nemzetiség nélkül csak lézeng egy népcsoport — de nemzet nem él! . . s hogy a tudományos fejlődés egy nemzet jólétének és dicsőségének nélkülözhetetlen kelléke, ezt már csak a legbárgyubb éretlenség fogná tagadni.

Ekkor kezdődött a nagy hazafi életének fénykora. Ezen idő ota minden erejét és munkásságát a hon anyagi és szellemi gyarapodásának kifejlésére áldozá. Europa s Ázsiában tett utazásai valamint tapasztalatait bővíték, szintugy fogalmait is tisztíták. Ismerte ő az egyesülés hatalmát és tudta, miként az egyesített kisebb erő is tömegesen sokat kivivhat; azért létre hozta hazánkban az egyesületek eszméjét. Azóta minden útrómány, mit egyesületek által az anyagi vagy szellemi téren elértünk, Gr. Széchényi István dicső kezdeményezésének eredménye.

Tudjuk mindnyájan hogy hazánk földmivelő ország, hogy okszerű gazdaság által a közös nemzeti boldogság mozdittatik elő. Mit tett a nagy férfiú ez ügyben, azt a gazdaság évkönyvei hitelesen tanusítják. Csak egyet említek. A Tiszaszabályozás nagyszerű művét ő kezdette meg, s azon 140 négyszög mérföldnyi áztéren, hol ma holnap gazdag kalász s dus legelő viruland, ezereken és ezereken neki fogják köszönni egyik a jólétet másik a mindennapi kenyeret.

Egyébiránt érzem, miszerint e rövidre szabott időben lehetetlen Széchényi Istvánnak minden tetteit körülményesen elsorolni, s miután hiszem, hogy e tisztelt gyűlekezésben alig találkozónék valaki, ki hazánk borongó egén e rendkívüli fényscillagnak jótékony föltünését lelki gyönyörrel ne szemlélte volna: igen kevésre szorítokom. Ugyis hol tények beszélnek, ott a magyarázat fölösleges. Csak emlékezetbe hozom s érteni fogjuk, miként a vaskapu megszelidített örvénye, a nevét viselő szirtut, a gözhajózás, a budai alagut, a pesti lánczhíd, a kikötő, a lóverseny, a gazdasági egyesület, s az anyagi gyarapodást és szellemi öszpontosítást eszközlő számos más intézetek — mind Gróf Széchényi István művei!

Nagy volt ő a tettek mezején — de nagy volt mint szónok is, s még nagyobb, mint író. Szónoklata nem volt annyira elragadó, mint meggyőző. Vezérelve volt az igazság, iránya a legtisztább honszeretet. Nem kereste a tömegek ingatag hajlamát, de nem is vadászta a hatalmasok csillogó kegyelmét. — A ki nemzeti fejlődésünk ügyfolyama által érdekeltetik, tudni fogja: hogy az 1840-i országgyűlésen a hivatalképességnek a haza minden fiaira terjesztése Széchényi nyilatkozata által nyerte azon szerkezetet, mely az ó rendszeren diádalmaskodó gyökeres haladásnak teljes kinyomata volt; tudni fogja azt is: hogy a szabad birtokszerkezési jog 1840-en a közteherviselés elfogadott elve 1844-en igen nagy részben az ő hatályos szónoklatának eredményei.

Minden bővebb fejtegetés nélkül világos, miszerint Gr. Széchényi Istvánnak szavai és tettei a haza fölvirágzására kimondhatatlan hatással bírtak; mégis azt merném állítani: hogy irodalmi munkássága által ezen hatást még százszorosán fölfokozta. E gyászolt lángésznek munkái nem csak a múlt évtizedek alatt adtak a haladás ügyének varázslendületet, hanem kiolthatatlan fáklya gyanánt átszálnak az utókorra, hogy annak világánál keresse a haza s az emberiség boldogságának rejtett kincseit. Ha van hatalom e földön, mely szilárd s hatályos uralomra számíthat — ez az ész hatalma. A sz. írás is azt mondja: boldog ember, ki a bölcseséget megtalálja, ki okossággal bővelkedik, mert jelesebb szerzemény ez az ezüstnél s hasznosabb keresmény a tiszta aranynál, becsesebb a legdrágább gyöngyöknél, és semmi kívánatos dolgok hozzá nem hasonlíthatók. (Péld. Besz. 3, 13—15). Csak az kár, hogy az ész, sziv és val-

lás nélkül gyakran vagy mindig tévútra vezet, s mind azok kik e csába fény után indulnak, az ohajtott éden helyett a veszedelem átkos tömkelegébe mélyednek. Senki sem tagadja, miszerint a 18-ik század bölcsészei s különösen Voltaire s Rousseau lángeszü munkái roppant befolyással voltak nem csak kortársaikra, hanem az utóbbi nemzedékre is; de mivel hiányzott azokból ama szellem, mit igazán a kereszténység szellemének nevezünk: megtermették a gyümölcsöt, melynek leve vér, ize átok és gyöt-relem volt, Nem az 1789-i francia forradalom, hanem az utóbbinak kebellázító ki-növésői voltak ezen munkák hatásának vészes szüleményei. — Olvassa bárki Gróf Széchényi István munkáit és meggyőződhetik arról miként azokban az első sortól az utolsóig egy vezéreszme lengkeresztül, melyen az Isten — haza — és emberbaráti szeretet dűsfénye csillámlik. És ezért lesz e nagy férfiú irodalmi működésének üdvös hatása minden korban, abban leginkább: melyről jó lélekkel megirta, hogy Magyar-ország — lesz!

Igen, tisztelt gyülekezet, a nemzet siratott halottja megirta, s mi hisszük: miként hazánk dicsősége nem a harcztéren, hanem a polgárisodás és ha-ladás mezején keresendő; megirta, miként hazánk boldogsága nem a multban volt, hanem a jövőben fog fölvirulni, azon j ö v e n d ő b e n, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajakán! . . .

S ha valaki most azt kérdené tőlem, valjon a férfiú, kinek kamvai fölött Isten házában az egyház szolgálja tart beszédet — jó keresztény volt-e s hü fia volt-e azon egyháznak, melynek kebelében született? Erre csak azt mondanám: te-kintse azon erkölcsi fényt, mely egész életén s minden cselekedetein előmlik, tekintse azon keresztény szellemet, mely minden irataiban mutatkozik; s elnézve azon áldo-zatoktól, miket a kegyurasága alatti egyházokban tett, csak azon levelet vegye ke-zébe, melyet az ő buzgósága és nagylelkűsege által most épülő czenki templom ügyé-ben irt, és megfog győződni arról: miszerint Gróf Széchényi István nemcsak láng-eszü és nagyérdemü hazafi, hanem buzgó keresztény katolikus is volt, ki tisztelte egyházát, lelke mélyéből imádta az Istent, tudván: hogy minden jó adomány s minden tökéletes ajándék onnan fölül v a g y o n, leszállván a világosság atyjától (Jak. 1, 17.) mint a sz. irás mondja.

Áldásos pályájának végső szaka komor s szivrendítő volt. A nem rég le-folyt idők viharos járása szomorú jövőt ígért a hazának, s a legnagyobb Ma-gy a r, ki nemzetét a szó szoros értelmében az örülésig szerette, a házara borult vészterhes fellegek súlya alatt roskadni kezdett. Nagy volt az ő lelke, de nagyobb a fájdalom — s azért megtörött alatta . . . A kereszt hajdan a gyalázat fája volt, de mióta az üdvözítő Jesus szentséges vére ráhullott — leborulva tiszteli azt minden

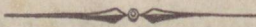
keresztény mint a megváltás szent jelét, mint az örök üdvösségnek és föltámodásnak legbiztosabb zálogát. A döblingi tébolydára bus kegye ettel fog tekinteni minden magyar utas, mióta **Széchenyi Istvánt** a honszeretelben szétzuzott lelkének óriási fájdalma oda vezette. —

Bocsánatot kérek mind a dicsőült árnyától mind tisztelt hallgatóimtól, hogy a nemzet nagy halottjáról csak ennyit mondtam. E kevésből is kitetszik az, mit sz. Pál apostol mond: miszerint e földi pályán úgy futott, nem mint bizonytalanra, úgy harczolt, nem mint a levegőeget vervén. (I. korinth 9. 26.) Sok és soknemű akadályok gördültek uja elé, de tevékenységét föltartóztatni vagy erélyét megsibbasztani nem tudák. Nagy volt ő és jó, nagyok és jók az ő művei; s azért a sz. irás szerint: kedves vala Istennél s az embereknél, kinck emlékezete áldásban marad. (Sirák. XLV, 1).

Mi elvesztettük őt. Veszteségüing nagy és fájdalmas! Gyászolja a haza, siratja a nép nagy siralommal. De nyugodjunk meg a mindenható Istennek világrendező gondviselésében, s ne feledjük el azon kötelezettséget, mi ránk maradt: miszerint az ő vezérfénye után induljunk, s a honszeretet lángoló érzelmével meg ne szünjünk munkálkodni addig, míg e haza boldogsága lehető tökéletesen meg nem alapitva. És őrizzük keblünk szentélyében a vallásoságot, egyéni és honpolgári boldogságunknak ezen kiapadhatatlan forrását, annál inkább, mert a hazaszeretet is, ha a vallásosság melegével ápoltatik, mennyei szentesítést nyer.

Elvégre pedig e buzgó gyülekezet nevében te hozzád folyamodom élet és halál Ura, irgalomnak szent Istene! Áld meg a te vigasztalásodnak malasztos erejével e sokat szenvedett s most fájdalomba mélyedt hazát — áld meg a dicsőültnek bánatos özvegyét s nagyreményű gyermekeit; Ő neki pedig adj a mi Uruuk Jesus Kristus szent nevében örök nyugodalmat — a miért téged térdre borulva közösen kérünk! Miatyánk, Üdvözlégy Maria stb.

Isten irgalmassága által békében nyugodjék és az örök világosság fényeskedjék neki! Amen.



k

si

y

z.

l.

s

,

e

n

*lesz*

a

s

l

k

y

z

l.

s

,

e

n

a

s

l

k

y

z

l.

s

,

e

n

a

